

FELSEFE VE İÇTİMAİYAT

Mecmuası

Üç ayda bir çıkar

Türk felsefe Cemiyetinin resmi organıdır

Müdürü : Mehmet Servet

Müessisi : Agâh Sırrı

Müdürlük — Muhterem okuyucularımıza

M. Şekip — (Pierre Janet) - nin ruhiyat sistemi.

M. Bonnafous — Sociologie et géographie humaine.

A. Franceschini — İtalyanın muasır felsefe cereyanları.

NOTLAR VE TENKİTLER

M. Servet — İktisadî Mezhepler Tarihi (Gide ve Rist)

HULÂSALAR VE TAHLİLLER

Emile Bréhier, *Histoire de la philosophie allemande*. — D. Parodi, *les bases psychologiques de la vie morale*. — Harold Höfding, *Les conceptions de la vie*. — H. Sée, *Science et philosophie de l'histoire*. — Ch. Blondel, *Introduction à la psychologie collective*

MEVKUTELER

Publications of the American Sociological Society. — Giornale Critico della Filosofia

Adres : İstiklâl Lisesi, Şehzadebaşı, İstanbul

Hüsnütabiat matbaası

İSTANBUL

1929

nazariyesi, 2. Uzviyet, 3. Şahsiyet, 4. Hayat telekkisi, 5. Kâinat telekkisi, 6. Din, 7. Hayatın şiiri. Zaten hülâsalarından ibaret olan bu kısa fasılları tekrar hülâsa etmeye imkân yoktur. Seksen yaşını geçtikten sonra halâ cevval olan tefekkür kudreti ile H. H. hayat ve kâinatın arzylediği nihai meseleleri gözden geçirirken mütezat cereyanları hazm ve tevhit etmeye kabiliyetini bir kere daha irae ediyor. Bu zekâ kudreti kadar bizi meftun eden bir cihet daha var : en yüksek bir manada insan olan bir şahsiyet.

H. Sée . — *Science et Philosophie de l'Histoire*. Paris, Felix Alcan, 1928, s. 513.

Bu kitap iki kısımdan mürekkeptir. Birinci kısmında müellif tarih felsefesini ve bir ilim olmak itibari ile tarihi tetkik ediyor. Birinci fasıl tarih felsefesinin Fransada ve Almanyadaki şekillerine, ikinci fasıl Hegele, üçüncü fasıl Auguste Comte'a, dördüncü fasıl Cournot'ya tahsis edilmiştir. Beşinci fasılda müellif tarihin bir ilim olup olmadığını tetkik ediyor. Kimse tarihin riyaîye, fizik veya kimya gibi bir ilim olduğunu iddia edemez. Tarihte riyaî nispetler ortaya konamaz. Bundan başka ilim küllî hakkındadır; tarih ise ferdî ve cüz'î olan ile iştigal eder; tarihte fertlerin rolü mühimdir. Mamafî tarih, tasvir eylediği hadiselerin izahı ile meşguldür. İzah demek illetlere irca demektir. Tarihî hadiseler son derece mudil olduklarından tarihte illetlerin taharrisi pek güçtür. Altıncı fasılda tarihte mukayeseli usulden bahsediliyor. Bu usul sayesinde iktisadî ve siyasî hadiselerin karşılıklı nüfuzlarını tespit etmek mümkün olur. Yene bu usulü tatpik ederek tarih içtimaiyat, iktisat ve coğrafya ilimlerine yardımcı olur. Yedinci fasıl tarihte tekâmül fikrine tahsis edilmiştir. Bu fikri ihtiyatla kullanmalı. Zira tekâmül etmiyor gözüken medeniyetler var. Tekâmülde, düz bir hattı muntazaman takip etmesi de bundandır. Netice olarak müellif, tekâmül kanunlarının "Farazî", mahiyeti üzerinde ısrar ediyor. Son fasılda müellif tenkidî ve ilmî bir tarih felsefesinin imkânını kabul etmektedir.

Kitabın ikinci kısmında, müellif, tarihe ve müverrihlere ait on iki tetkikini toplamıştır. Sahifa 261-507 .

Dr. Ch. Blondel. *Introduction à la psychologie collective*. Paris, 1928. s. 212.

Bir fransız tabiin muhtelif ilimleri herkese tanıtmak maksadı ile neşrettiği kitaplar arasında Strasburg darülfünunu profesörünün bu kıymetli yazısı çıktı. "Psychologie collective", taharriyatının yekûnunu çekmek

değil, bu taharrilere bir methal yazmak istemiş olan müellif kitabını ikiye ayırmıştır. Birinci kısım "Maşerî ruhiyyat" tarihine tahsis edilmiştir. Müellif Comte, Tarde ve Durkheim'in telâkkilerini tahlil ediyor. Bu nazariyeler arasında prensipler cihetinden bir fark vardır. Meselâ Durkheim için cemiyet bir şeniyettir, Tarde için bir mücerret fikirdir. Mamafih her iki müellif te bir noktada uyuşuyorlar denebilir: her ikisi için de insan çifttir. Hayvan olması cihetinden zihnî hayatı uzvî hayatını inikâs ettirir. Ruh olması itibarı ile insanda yaşayan cemiyet ve medeniyettir. Müşahede eylediğimiz bütün insan ruhları tamamen içtimaileşmişlerdir. Bu hal psychologie collective araştırmalarının meşruiyetini ispat eder. Lâkin Blondel ilmin menşei hakkında Durkheim tarafından serdolan iddiayı kabul etmiyor. İlmî hakikatı araştıran zihnî faaliyetlerin din vasıtası ile cemiyetten doğduğunu kabul etmeye imkân görmüyor. "Totem dini ve Einstein-in fiziki, her ikisi de kâinatın tefsirleridirler. Buna rağmen ikisi arasında insan ruhunda esaslı bir inkılâp vücudâ ge'miş gibi gözüküyor. O suretle ki aradaki tarihî ittisali mantıkî ve tekevvünü bir ittisal haline ifrâğ etmek imkânı kalmamıştır.", s.98-99.-Maşerî ruhiyat bütün zihin hayatını izah edemez.

Bu ihtiraz kayıtlarını koyduktan sonra müellif kitabının ikinci kısmına geçiyor. Burada maşerî ruhiyata taallük eden bazı umumî ruhiyat meseleleri tetkik olunmaktadır. İdrâk, hafıza ve teessür hayatı hakkındaki bu sahifaları müellif psychologie collective tetkiklerinden birer misâl olarak arz etmektedir.

M. İ.

MEVKUTELER

Publications of The American Sociological Society (Amerika İctimaiyat Cemiyeti Neşriyatı) vol. xxii, 1928. s. 353 The University of Chicago Press, Illinois.

Amerika İctimaiyat Cemiyetinin 1927 senesi umumî kongresinde okunan raporların müşterek mevzuu şu olmuştur: Ferdin cemiyetle olan münasebatı. Aşağıda hülâsalarını neşrettiğimiz makaleler, bu esas mevzuu muhtelif noktalardan tetkik ediyorlar:

W. I. Thomas, *The behavior pattern and the situation (Bahavior enmuzeci ve vaziyet)* . - Makale, behavior meselelerinin tetkikinde kullanılabilecek dört noktaya aittir: 1) attitude-ler, 2) kıymetler, 3) adaptation şekilleri, 4) küllî vaziyet (total situation) . Muharrir, bu amillerin her